

Vita Morkūnienė

Tėvo
Stanislovo
Paberžė.
Giesmė Esimui

baltos lankos

Vita Morkūnienė

Tėvo Stanislovo Paberžė.
Giesmė Esimui

Knyga išleista jubiliejiniais
tėvo Stanislovo OFM Cap. metais

Redaktorė
Diana Bučiūtė

Korektorė
Emilija Visockaitė

Viršelio dailininkas ir maketuotojas
Zigmantas Butautis

Dailininkė
Dalia Šimavičiūtė

Knygos leidimą parėmė:
Kėdainių rajono savivaldybė
UAB „Sabalín“
UAB „Žemaitijos keliai“
ŽŪB „Vermena“

Pamokslai cituojami iš knygos: Tėvas Stanislovas, *Apie meilę ir tarnystę*,
sud. T. Pažūsienė. Vilnius: Margi raštai, 1997.

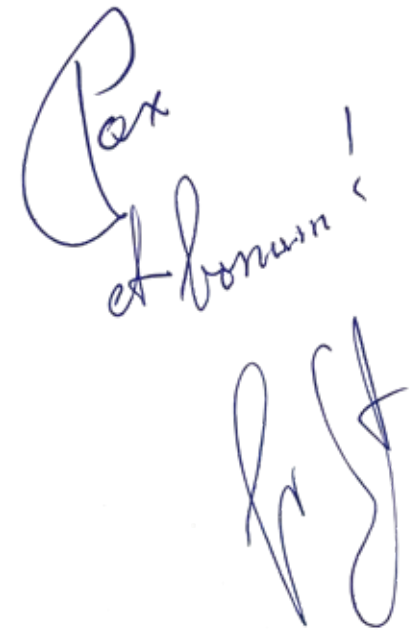
Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

Šį leidinį draudžiama atgaminti bet kokia forma ar būdu, viešai skelbti, taip pat padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais (internete), išleisti ir versti, platinti jo originalą ar kopijas: parduoti, nuomoti, teikti panaudai ar kitaip perduoti nuosavybėn.

Draudžiama šį kūrinių, esančių bibliotekose, mokymo įstaigose, muziejuose arba archyvuose, mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais atgaminti, viešai skelbti ar padaryti visiems prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

ISBN 978-609-479-144-4

© Vitalija Morkūnienė, 2018
© Rimantas Akutaitis, viršelio nuotrauka, 2005
© Giedrius Baranauskas, nuotrauka, 1993
© Vitalija Morkūnienė, nuotraukos, 2001–2018
© Baltų lankų leidyba, 2018

Pax
et bonum!

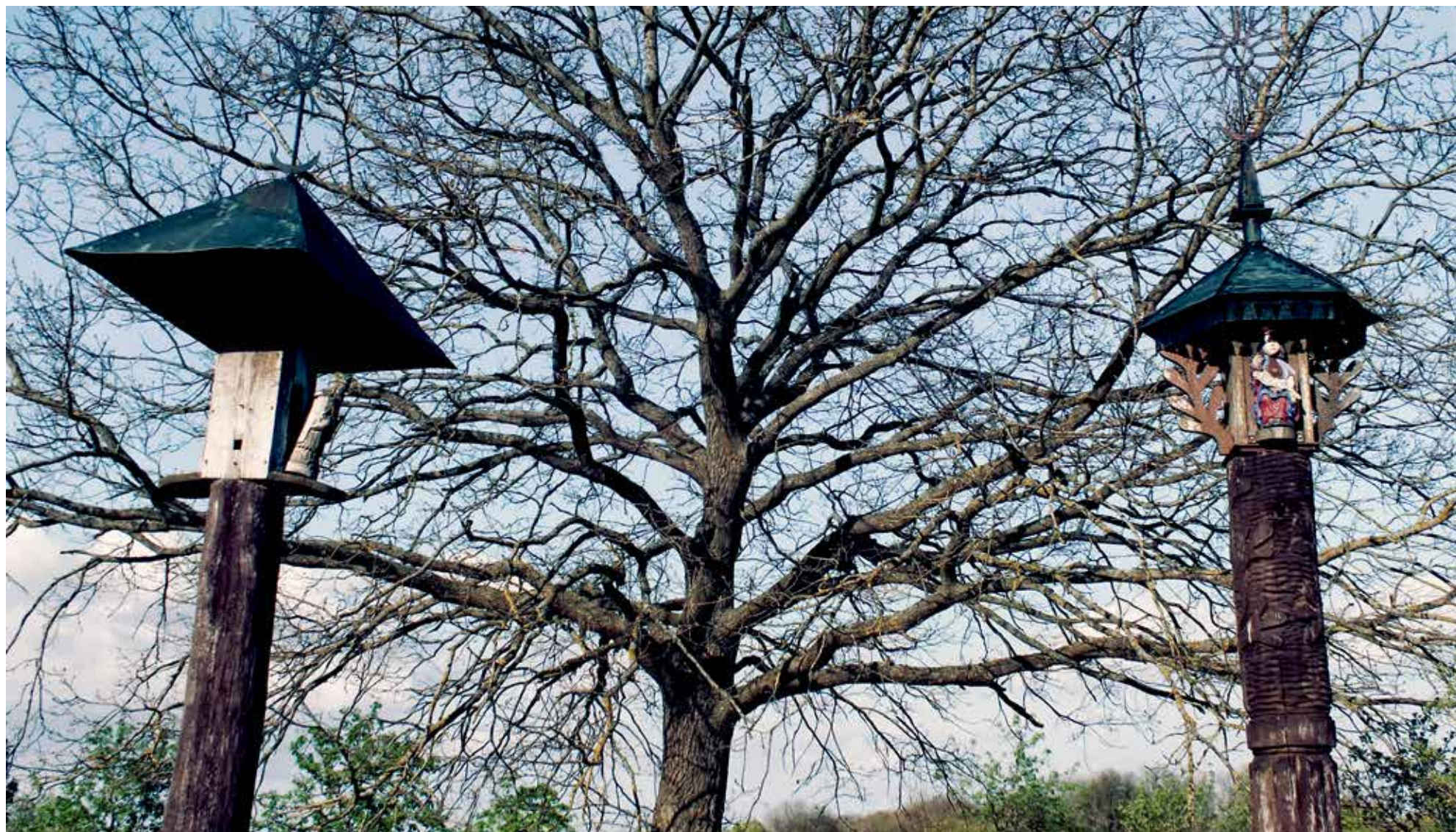
Giedriaus Baranausko nuotr.

Mes tuščiai vargstame ir blaškomės, ieškodami blogio šaknų, bet neprieidami prie To, kuris ramybę teikia. Yra toks žodis – „apaštalauti“. O man tas žodis nekimba. Aš jį noriu pakeisti kitu žodžiu – „mylėti“... Ir baigta.

Arba, dar kitaip sakant, – atverti duris ateinančiam.

Tėvas Stanislovas

Čia dalinamas laikas

Anais, okupacijos laikais susikaupusi, susitelkusi, budinti tauta labiausiai ilgėjosi laisvės, tikėjimo, meilės, savosios valstybės. Ypač valstybės! Bet kodėl dabar, kai ją sukūrėme, ji pasidarė tokia nemylima, net nekenčiama, ir nieko kito neplūstame taip baisiai, kaip ją.

Atėjusysis! Padėk mūsų tautai susitaikyti, atsiverti pasiilgtajai meilei. Padėk surasti santarvę, tik ir galinčią tą užmirštąjį Dievą ir užmirštąją meilę pažadinti.

Ir tai būtų gražiausia dovana, kurią taip ilgai savo laisvės ilgėjusis tauta galėtų atnešti savo valstybei.

Tėvas Stanislovas
Iš pamokslo „Dovanos“

Pirmas žvilgsnis

Buvo 1970-ųjų vasara, o aš – aštuonias klases baigusi mergaičiukė. Nei vaikas, nei panelė – jaunas, smalsus, savęs ieškantis ir pasaulį pažinti skubantis žmogiukas. Slapukas.

Vieną dieną, nieko niekam nesakiusi, sėdau į autobusą ir nuvažiauvau. Iki Miegėnų. Paskui pėsčiomis – laukais, keturis kilometrus. Tuos pačius, kuriuos paskui minės beveik visi Paberžės svečiai.

Apėjau bažnyčią, kleboniją, dvaro parką. Įsitempusi kaip styga, atsargiai, apsidairydama. Kad kam nors neužkliūčiau ir kad kas nors nepaklaustų, ko man čia reikia ir ko aš ieškau. Ieškojau legendos. Žmogaus, apie kurį jau buvau girdėjusi.

Nuėjau į kapinaites, už upelio. Jis buvo ten, atpažinau. Su kažkuo kalbėjosi. Žiūrėjau iš tolo, bet taip ir nepriėjau. Žinojau, kad neprieisiu, neišdrįsiu. Šitiek prie jo žmonių, galvojau, ir jis pats toks – ką aš jam pasakysiu?

Apsisukau ir vėl tuo pačiu keliu namo, į Kėdainius. Tai buvo mano vasaros paslaptis. Apie šią savo kelionę daug metų niekam neprasitariau.

Kas tuomet sulaikė už rankos, kas stabdė, kodėl nepriėjau? Dažnai ir dabar apie tai pagalvoju. Atsakymas galbūt įdomiausias man pačiai – kaip liudijimas, koks tuomet buvo laikas, kokia aplinka, kokie buvo mus supantys žmonės ir kokie buvome mes patys. Toji karta, kuriai šviesusis rytojus buvo pažadėtas vėlių vėliausiai 1980-aisiais ir kuri tuoj po 1990-ųjų buvo paskelbta prarastąja.

Senos kaip ir pati Paberžė kapinaitės nusagstytos tradiciniais šio krašto kopyltulpiais ir kryžiais, skirtais žinomiems ir nežinomiems amžino poilsio čia atgulusiems žmonėms.

Iš tikrųjų tuo šviesiu rytojumi netikėjo niekas, o prarastaisiais nelaikome savęs ir dabar.

Galbūt varžiausi, gal drovėjausi, gal stabdė provincijos elgesio normos, neišpaikinto, ne akiplėšos, savo vietą žinančio vaiko nuostatos. Pats tikrasis drovumas, kuris tuo metu tebebuvo gyva moralinė kategorija. Drovu eiti viešumon, rodytis, šlietis prie didelių, ypatingų žmonių. Supratimas, kad pats turi būti kažkas, kad galėtum sau tai leisti. Tiesa, tada dar nežinojau, kad Paberžė yra ir bus ne tik didžiųjų ir garbiųjų žmonių bendrystės vieta, bet ir silpnųjų, keistųjų, palūžusiųjų, suklupusiųjų, apleistųjų, besiblaškančiųjų užutėkis.

Po daugelio metų laukė atradimas, kad tėvui Stanislovui, tam tikrai ypatingam žmogui, drąsiam ir laisvam, atviram ir nuoširdžiam, žaižaruojančiam įvairiais talentais, intelektu ir gaubiamam žmonių meilės, drovumas visą gyvenimą buvo pažįstamas jausmas.

Kita priežastis galėjo būti įsitikinimas, jog turi būti labai svarbus, neatidėliotinas reikalas, kad važiuotum ir trukdytum tokį žmogų. Atrodė, kad nuvažiavusi turėčiau pasakyti ką nors labai protingo ar paklausti ko nors ypatingo. Tokio reikalo nebuvo. Buvau beveik pavyzdinga. Mokiausi gerai, mano elgesiu taip pat niekas nesiskundė: nerūkiu, nebuvau ragavusi vyno, o apie narkotikus gal net nebuvau girdėjusi.

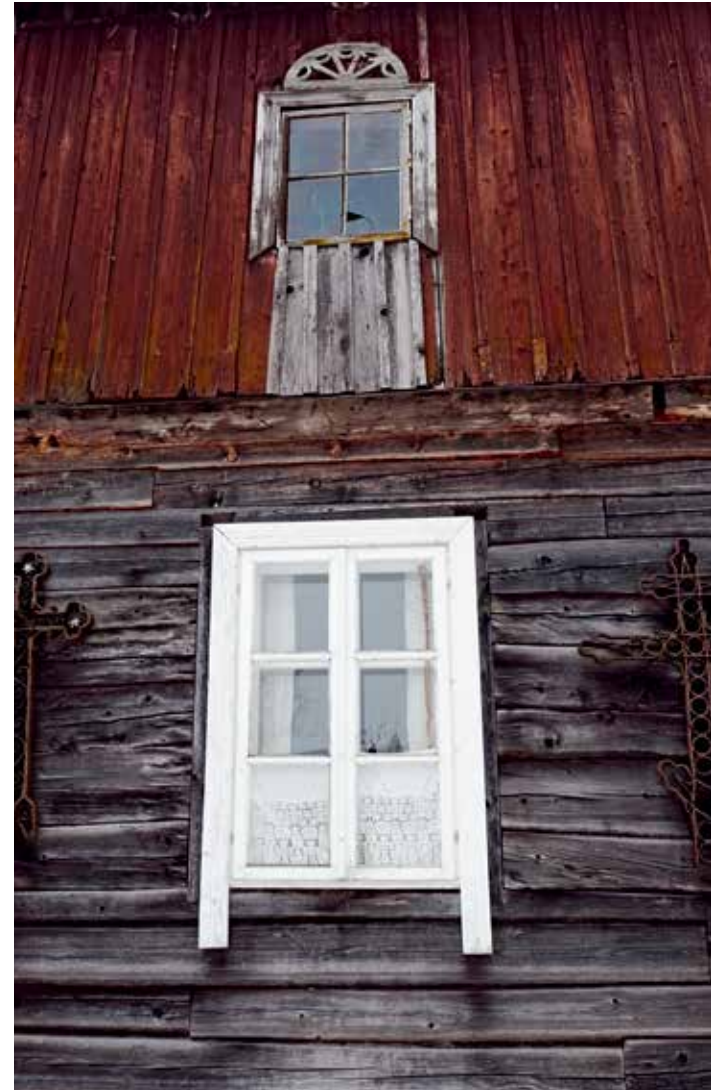
Trečias stabdys – savotiškas pasipriešinimas jau tada išvėlgiamai madai būti pažįstamam su tėvu Stanislovu, būti pabuvus Paberžėje ir dalintis išpūdžiais negailint aukščiausiojo

laipsnio būdvardžių irrieveiksmių, drauge susireikšminant pačiam.

O gal ir paprasčiausias vaikiškas pasišiaušimas, kaprizas: jeigu visi sako „taip“, aš pasakysiu „ne“. Jeigu visi veržiasi kur eiti ar važiuoti, aš tyčia to nedarysiu.

Tačiau buvo dar vienas jausmas, užgimęs vos išgirdus apie žmonių upę, plaukiančią pas jį kiekvieną dieną. Upę su skausmo, rūpesčių, gėlos, nevilties lytimis, ištirpstančiomis tame ramybės ir gerumo uoste. Jausmas, kad tam žmogui sunku, kad jam taip pat norisi tylumos, poilsio ir ramybės. Šis jausmas – gailėstis – menkai tepakitęs išliko beveik visą mūsų bendravimo laiką.

Ne visuomet draugiškai galvodavau apie žmones, kurie pas tėvą Stanislovą važiuodavo tik todėl, kad paskui galėtų tuo pasipuikuoti. Važiuodavo vien jo pamatyti, pasakyti ar išgirsti keletą frazių. Kai kas prisipažindavo norįs bent prisiliesti. Atrodė, kad jie egoistai, kurie galvoja tik apie save, savo norus ir poreikius, pamiršdami, kad jų daug, o jis – vienas. Prireikė daug laiko suprasti ir pripažinti, kad egoistė esu aš. Ir ne bet kokia, o didelė egoistė. Juk atsikraustydavau į Dotnuvos vienuolyną visai dienai, kartais – net kelioms. Rasdavau čia prikūrentą mažą celę su langu į bažnyčios pusę. Galėdavau ilgai kalbėtis, klausti ko panorėjusi ir be jokios baimės, kad tai nebus protinga. Dešimt kartų klausti to paties ir dešimt kartų būti nuraminta ir paguosta. Galėdavau tylėti ir vis tiek būti suprasta. Vaikštinėdavau po apylinkes

Meilę jeigu pajunti, jeigu žmones myli, jeigu nori apglėbti žmones, – tikėjimas yra.

Tėvas Stanislovas

pusę dienos, o nuvargusi grįždavau kaip į tėvų namus, kur bus šilta ir gausiu pavalgyti. Stebėdavausi ir džiaugdavausi iki vėlaus vakaro atrakinta bažnyčia, varpais, smilkalų tirštumu per Mišias ir keliolikai moterėlių giedamais grigališkaisiais choralais.

Prireikė daug laiko suprasti, kad nenutrūkstantis žmonių srautas tėvą Stanislovą ne tik vargina, bet ir džiugina, ne tik atima iš jo jėgas, bet ir jas sugražina. Kad nereikia jo gailėtis ar juo dalintis, kad visiems užteks visko: žodžių, šilumos, supratimo. Juk jis pernelyg ilgai buvo vienas ir atskirtas, kad dabar ribotų ar normuotų bendravimą. Vėliau tėvas Stanislovas paprastais žodžiais pasakys: „Gėris turi cirkuliuoti tarp žmonių. Vyksta satisfakcija: tu duodi, ir tau duoda – vyksta apykaita... Kuo daugiau moki, tuo daugiau esi skolingas.“

Apie tą savo gailestį kelis kartus jam prasitariau. Sakydavo: „Neimk tu į galvą, aš toks lengvapėdis, nuo manęs viskas nuteka, kaip nuo žąsies vanduo.“ Tai nebuvo visai tiesa. Jis nuvargdavo. Kartais – juodai. Kai jau buvome geriau pažįstami, kartais nė nesistengdavo to nuslėpti, ypač kai prie metų naštos prisidėjo liga. Bet tos valandėlės būdavo trumpos. Mokėjo greitai atgauti jėgas, pailsėti. Keliolika minučių pogulio visiškoje tyloje po celės skliautais, tyki malda atsiskyrus bažnyčioje, ir vėl plasnoja po vienuolyno sodybą kaip didelis rudas paukštis, pasirengęs tarnystei ir susitikimui su jo ieškančiu žmogumi.

Laimės dienos tokios nepastovios kaip drugeliai. Drugeliai netgi pastovesni, nes jie gyvena visą parą. O mūsų laimė? Kiek valandų, minučių ar sekundžių gyvena ji?..

Tėvas Stanislovas
Iš pamokslų „Linkiu jums drąsos“

Nuo tos tolimos 1970-ųjų vasaros iki tikros pažinties su tėvu Stanislovu praėjo dvidešimt treji metai.

Nuvažiavau 1993 metų rugsėjį kaip žurnalistė. Pasiskambinau, pasiprašiau priimama ir sėdau į autobusą.

Pirmasis susitikimas buvo ryškus. Po jo parengiau pirmąjį interviu su tėvu Stanislovu. Bet dar daug liko neaprašyta.

Tiesą sakant, žurnalistika buvo tik dingstis pagaliau nuvažiuoti ir pasikalbėti. Važiavau be konkrečios temos, įsitvėrusi į dygliuotą tamsraudonės rožės kotą, kad jausčiausi tvirčiau.

Nuo to karto visada taip. Kai sužinojau, kad tėvas Stanislovas nemėgsta skintų gėlių, buvo per vėlu – rožė jau buvo prigijusi.

Tėvui Stanislovui buvo 75-eri. Atrodė, kad prieš akis dar visa amžinybė.

Paberžė – tai fenomenas. Kiekvienas išvažiavimas iš Paberžės yra lyg atsiplėšimas. Kadangi pernelyg ta vieta graži, pilna gamtos. Upelis ir gamta...

Tėvas Stanislovas